

Милун Т. Васић

УДК 371.3::82(497.11)"2015"

Народна библиотека „Радислав Никчевић” 371.322.5-057.874(497.11)"2015"

Јагодина

ЧИТАЛАЧКИ КЛУБ КАО ВАННАСТАВНА АКТИВНОСТ У НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ – СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЈЕДАН ПРИМЕР

Апстракт: На путу васпитања и образовања читање има велику улогу, а оно је тренутно, из више разлога, маргинализовано. Истраживањем и анкетирањем ученика у Народној библиотеци у Јагодини дошли смо до закључка да су постојећим школским програмима ученици „приморани” да читају лектуру која је застарела, њима неинтересантна и само може да их удаљи од читања, јер их се теме из лектуре једноставно не тичу. Ваннаставном активношћу попут Читалачког клуба може се пронаћи простор да ученици сами проговоре о темама које их интересују и о којима су мотивисани да изразе свој став, а све то уз помоћ избора квалитетних и њима разумљивих и занимљивих књига. У овом раду предлажемо један од могућих планова за организовање Читалачког клуба у завршним разредима основне школе и у средњим школама.

Кључне речи: читање, млади, лектира.

Одељење за одрасле кориснике Народне библиотеке „Радислав Никчевић” у Јагодини има преко 25% чланова који су ученици средњих школа¹. Иако углавном користе лектуру, у разговору и неформалној анкети коју смо спровели током 2015. године, показало се да су ученици школским програмима приморани да читају лектуру која је застарела, њима неинтересантна или једноставно не могу да у потпуности разумеју поруке лектуре из школских програма. Овако конципирано изучавање школске лектуре као да је пројектовано да ученике удаљи од читања, јер читање књига из лектуре већином доживљавају као још једну наметнуту обавезу која нема велику корист за њих. О уживању у књижевности нема ни говора јер теме књига из лектуре ученици не доживљавају као важне, фабуне су им стране и далеке, стил писања књига је застарео и нединамичан, а са ликовима из лектуре се ученици најчешће не могу поистоветити. Пошто читање доживљавају као наметнуту обавезу, сходно томе се ученици и понашају – ту обавезу отаљавају без ентузијазма, не уносећи се у то и најчешће користећи већ готове моделе за одговарање на часовима обраде књижевног дела.

1 <http://www.jabooka.org.rs/2015/09/19/izvestaji-o-radu/>

Да све ово није изоловани проблем наше средине, говоре и одговори некадашњих средњошколаца на питање које им новинар једног сајта поставља на тему „Питали смо људе у Београду којих се лектира сећају и зашто”²:

„...Лектира је за мене дефинитивно једна од болнијих тачака школовања. Многе ствари су морале да се раде у школи, али је лектира ипак представљала посебно хардкор морање. Не знам да ли је проблем био у самом избору лектире или начина на који нам професори продају читаву причу, али добар део обавезне литературе једноставно нисам могао да сварим. Не кажем да су у питању неки промашаји књижевности, већ да ја нисам био довољно зрео да се адекватно упустим у њихово проучавање. Сећам се пар књига које су ми легле, али признајем да сам већину само започео и забаталио, тако да сам петицу из српског извлачио захваљујући сопственој довитљивости. *Робинзон Крузо* – препричала ми је кева. *Злочин и казна* – ложила ме је, али сам прочитао до пола. *Време смрти* – прва глава и фајронт... Нисам поносан на тај период, нарочито ако узмемо у обзир чињеницу да тренутно зарађујем од писања. Неке од књига сам након школовања довршио, неким се поново вратио, док су ме одређена дела вечно истраумирала и натерала да размишљам о реформи школства.”

„...Дефинитивно *Браћа Карамазови*. Наша драга разредна је знала да нисмо прочитали и увек би нас питала и дала по кеца. Тако смо добили седам кечева. На крају смо имали писмени задатак на ту тему. Она је прегледала наше радове и рекла: „Знам да нисте прочитали, зато јединица”. На крају смо научили све из те књиге, али је нисмо прочитали. Смарала нас је, више је то био неки приписак. Да ти десет дана да прочиташ књигу...”

Иако ово можемо, ако желимо, да посматрамо као изоловане и екстремне случајеве, остаје чињеница да су и закључци анкете³ чији је аутор, између осталих, и др Вељко Брборић, наставник методике на београдском Филолошком факултету, веома слични закључцима које можемо извући из две горе наведене изјаве. Анкета је обухватила пет средњих школа из Србије, а испитано је 1649 ученика од првог до четвртог разреда. Резултати су поразни: На пример, само седам ученика од испитаних 401 из трећег разреда је прочитало сву препоручену лектуру, а ниједну књигу у овом разреду није прочитало 36 ђака. Готово половина анкетираних ученика мисли да је лектира нереална, сувише захтевна и да то мишљење треба уважавати.

Наравно да ово није новина и вероватно се већ годинама „журбано ради” на модернизацији лектире и на увођењу нових књига. Међутим, на примеру новоуведених књига у лектуру за средњу и основну школу види се наставак тенденције да се као школска лектира доживљава страна и домаћа „класика”, а испоставља се да су књиге уведене у лектуру само својеврсне

2 <https://www.vice.com/rs/article/pitali-smo-mlade-u-beogradu-kojih-se-lektira-secaju-iz-zasto>

3 <http://srednjeskole.edukacija.rs/obrazovanje/sta-nasi-srednjoskolci-najvise-vole-da-citaju>

илустрације историје књижевности и евентуално допринос развоју ученичког говора и културе, како усмене, тако и писмене. Тешко је ту доћи до поистовећивања ученика са књигом, али, што је још важније, нико не поставља питање у чему још, поред упознавања са историјом књижевности и изградње књижевног укуса, лектира данас може помоћи збуњеном, понекад изгубљеном, али свакако нашем тинејџеру новог доба. Доба које се разликује од оног од пре само десетак година на незамисливо много начина.

Наставник у школи не може директно да утиче на промену наставних програма, па тако ни на избор школске лектире. Немоћан да утиче на узроке проблема, наставник дословно сваког дана трпи последице таквог стања. Ограничен, боље рећи окован списком лектире – чије смо неке мане навели – тешко може да пронађе простор за другачији приступ који би децу заинтересовао за читање. Чак и ако има мотивацију, жељу, способност и знање за то.

У овом раду излажемо један од начина на који заинтересован и мотивисан наставник може бар да започне промене у процесу враћања ученика читању. Читалачки клуб као ваннаставна активност обезбедио би простор да ученици сами проговоре о темама које их интересују и о којима су мотивисани да изразе свој став, а све то уз помоћ избора квалитетне, тинејџерима разумљиве и занимљиве литературе.

Припрема часова би подразумевала да наставник зада књигу за читање, као и тему за разговор. Сваки од ученика би током и после часова формирао свој читалачки дневник који би садржао утиске о књигама, али и о дискусији на састанку. Избор ученика, формат часова, као и логистичка решења препуштамо колегама, а у наставку дајемо предлог десет наставних тема и предлога.

1. Образовање данас – предлогак: *Слободна деца Самерхила*, Александар С. Нил⁴

Британски педагог Александар Нил основао је средином двадесетих година XX века школу под именом „Самерхил”, а наставу и васпитање у њој поставио на потпуно новим педагошким и психолошким основама. Последњих деценија рад Александра Нила и његове школе били су предмет жестоке критике и оспоравања, али су добили и велика признања еминентних педагога, психолога и антрополога. Школа „Самерхил” је и данас веома активна и већа него икада, следећи педагошке ставове њеног оснивача.

У библиотеци у Јагодини смо са средњошколцима одржали састанак са овом темом⁵, а учесници су показали високи ниво познавања теме и задивљујућу способност изношења и одбране својих ставова.

4 Александар С. Нил, *Слободна деца Самерхила*, Чачак : Пчелица, 2011 (Чачак : Светлост)

5 <http://www.jabooka.org.rs/2015/10/13/slobodna-deca-samerhila-u-biblioteci/>

2. Пошаст ријалити програма - предложак: *Игре глади*, Сузан Колинс⁶

Капитол је суров и окрутан, држи дистрикте у покорности тако што их приморава да сваке године шаљу по једног дечака и једну девојчицу, од два-наест до осамнаест година, који ће учествовати у Играма глади – борби до смрти коју уживо преноси телевизија. Шеснаестогодишња Кетнис Евердин постала је прави борац. Међутим, ако жели да победи, мораће да бира између преживљавања и хуманости, између живота и љубави.

3. Неприлагођеност у друштву - предложак: *Један кревет за мене*, М. Џ. Хајленд⁷

Лу Конор, изузетно интелигентна и талентована шеснаестогодишњакиња, очајнички жели да побегне из материјалног и духовног сиромаштва своје породице у Сиднеју. Кад јој се укаже прилика да проведе једну школску годину у Америци, чини се да ће јој се сви снови испунити. Њени домаћини се на све начине труде да јој угоде, а њихов живот споља изгледа као отелотворење америчког сна. Све делује савршено. Међутим... Ово је болно искрена прича о адолесценцији и одрастању под притиском контрадикторних захтева савременог друштва, као и потрази за идентитетом и љубављу.

4. Интернет – замке и могућности - предложак: *Мали браћ*, Кори Докторов⁸

Главни јунак Малог брата је Маркус, 17-годишњи хакер који ужива у обарању компјутерског и система за надгледање у својој средњој школи. Његов живот ће се из корена променити када са екипом из школе побегне са часова и затекне се усред пометње после великог терористичког напада у Сан Франциску. Мислећи да су Маркус и његови другови умешани, припадници специјалних јединица их хапсе и одводе на вишедневно испитивање и малтретирање у тајни затвор.

5. Адолесцентска сексуалност - предложак: *Вил Грејсон, Вил Грејсон*, Џон Грин⁹

Кроз читав роман провлачи се тема односа личног идентитета и онога шта се од нас очекује да будемо – млади, срећни, леви и задовољни људи који безбрижно уживају у својој младости и уклапају се у прописани модел данашњег срећног тинејџера. *Вил Грејсон, Вил Грејсон* једна је од оних књига које се читају у једном даху и остављају читаоце да још дуго размишљају о питањима пријатељства, идентитета, љубави и адолесцентске сексуалности којима се бави.

6 Suzan Kolins, *Igre gladi*, Beograd: Alnari, 2009 (Beograd: Plavo slovo)

7 M. Dž. Hajlend, *Jedan krevet za mene*, Beograd: Magnet, 2005 (Beograd: Megraf)

8 Kori Doktorov, *Mali brat*, Beograd: Profil knjiga, 2010 (Kragujevac: Grafostil)

9 Džon Grin i Dejvid Levitan, *Vil Grejson, Vil Grejson*, Beograd: Urban Reads, 2015 (Beograd: DMD)

6. Виртуелни свет игрица и импликације – предложак: *Ейик*, Конор Костик¹⁰

Радња романа *Ейик*, ирског аутора Конора Костика, смештена је на планети званој Нова Земља. Пошто је насиље забрањено, сукоби се решавају у виртуелној игрици Епик. Успешни у игри могу да успеју и у стварности, али истовремено пропаст у игри значи и пропаст у стварности. Главни јунак Ерик не разуме зашто једино његов отац одбија да учествује у игри, и због тога се лоше осећа...

7. Социјалне неједнакости у очима младих – предложак: *Ђубре*, Енди Малиган¹¹

Овај роман нас уводи у свет дечака са улице чија се борба за живот своди на претурање по планинама Ђубрета, у жељи за проналажењем нечега вредног. Рафаело, Гардо и Пацов се често уплићу у опасне ситуације које изазивају емпатију код читалаца...

8. Вршњачко насиље – предложак: *Ходати, трчати, летети*, Сабрина Рондинели¹²

Асја све добро стоји, има четрнаест година и све јој је забава. У школи Асја малтретира другарицу из разреда Марију. Насиље прераста у инцидент у који се затим укључују одрасли и постављају нова правила понашања, а Асја добија шансу да упозна праву љубав, пронађе оца и открије да Марија и она у ствари имају сличне проблеме одрастања.

9. Популарност у друштву – предложак: *17 година и невиђено згодан*, Ема Гранхолм¹³

Феликс има седамнаест година и веома је згодан. Арогантан је, сигуран у себе и девојке га воле. Али када се после летњег распуста вратио кући, сазнао је да се његово друштво упознало с мистериозним Сетом. Феликс више није у центру пажње. Његов живот претвара се у такмичење и Феликс осећа како све измиче контроли. Не чини га само то нерасположеним. Ко је Сета? Зашто не открива ништа о себи? И шта он заиста тражи?

10. Књижевност на интернету – данас и овде – предложак: *Нешићозачићање: айоризми и узалудизми: Фејсбук постови, 2013–2015*, Немања Станковић¹⁴

10 Конор Костик, *Епик*, Београд: Креативни центар, 2009 (Београд: Публикум)

11 Endi Maligan, *Dubre*, Београд: Odiseja, 2014 (Београд: Caligraph)

12 Сабрина Рондинели, *Ходати, трчати, летети*, Београд: Креативни центар, 2011 (Нови Сад: Артпринт)

13 Ema Granholm, *17 godina i nevideno zgodan*, Београд: Kreativni centar, 2015 (Kragujevac: Grafostil)

14 Nemanja Stanković, *Neštozačitanje: aporizmi i uzaludizmi: Facebook postovi, 2013–2015*,

Аутор о књизи каже: „Ова књига је збирка збрканих мисли. Нека врста дневника једне стабилне кризе. У њој ћете пронаћи рефлексije из прогресивне регресије, филозофеме, психологизме, силогизме, афоризме, екстривертне интроспектарије, узалудорије, исповести копуларног интерпредатора и остале ауторове фејсбук постове, настале од 2008. до данас. Сви статуси су настали по истинитим доживљајима. У тренутку док је читате, књига се и даље пише.”

Најуспешнији текстови би током трајања пројекта били објављивани на сајту школе, а на крају пројекта и објављени у посебном зборнику Читалачки дневници који би се промовисао и дистрибуирао на трибинама у средњим и основним школама у Јагодини. Промоцију ће обавити тим најуспешнијих аутора текстова из Дневника – по принципима вршњачке едукације. Публикације ће бити подељене заинтересованим ученицима, професорима и школским библиотекама.

* * *

Наравно да је ово само један предлог за иновативну ваннаставну активност. Овај избор књига свакако не пледира да замени актуелну школску лектуру – нити има ту дидактичко-методичку заснованост, а свакако нема ни амбицију да то учини. Створен је заправо као суплемент настави књижевности на пољу које по скромном мишљењу аутора има потребу за тим – тематском озрачју садашње школске лектуре. А управо теме лектуре у највећој мери младе људе могу привући књижевности или, као што је сада случај, од књижевности их дефинитивно удаљити. Због те чињенице би практично спровођење ове активности дало неке одговоре, али и пред ауторе школских програма поставило нека нова питања. Ако се то буде десило, остварили смо свој циљ.

Milun T. Vasić
Public Library "Radislav Nikčević"
Jagodina

READING CLUB AS AN EXTRACURRICULAR ACTIVITY IN TEACHING LITERATURE - ROLE, OBJECTIVES AND AN EXAMPLE

Summary: Reading plays a major role in education, but it is currently marginalized for several reasons. For the purpose of our research, we conducted an interview with secondary school students in the Public Library in Jagodina. We came to the conclusion that the existing school curricula "force" students to read only the prescribed literature, which is out of date and considered as boring; therefore students are not motivated to read. Extracurricular activities such as Reading Club can provide the opportunity for students to talk about the topics they are interested in and motivate them to express their views, through a selection of high-quality, understandable and interesting books. In this paper we proposed one of the possible ways of organizing Reading Club in the higher grades of primary school and in secondary schools.

Key words: reading, youth, extra reading.